

GRZEGORZ OJCEWICZ

PISARKA I WIEDZMA:
FENOMEN MARJANY ROMANOWEJ
W LITERATURZE ROSYJSKIEJ XXI WIEKU (2002-2021)

Głównym zadaniem, jakie sobie stawiam w tym artykule, jest syntetyczna próba przybliżenia polskiemu odbiorcy literackiej sylwetki mało znanej, jeśli w ogóle znanej, w naszym kraju¹ Marjany Romanowej, uznawanej w swojej ojczyźnie za mistrzynię horroru, kontrowersyjnej współczesnej pisarki rosyjskiej średniego pokolenia, zajmującej się profesjonalnie, prócz pisarstwa, także sztuką wiedźmińską. Trzeba od razu zaznaczyć, że praktykowanie przez nią magii skutkuje przenoszeniem tajnej wiedzy do utworów literackich, jest kontrolowanym dzieleniem się nią z czytelnikiem, a więc wpływa znacząco na konstrukcję tekstów. Cele poboczne realizuję przez przeglądowe spojrzenie na jej twórczość z zaznaczeniem wewnętrznej ewolucji autorki². Z konieczności pogłębione analizy i interpretacje poszczególnych dzieł muszą tutaj zostać pominięte. Rozpaczynam swoje spostrzeżenia na temat ścieżki zawodowej Romanowej od najwcześniejszego etapu fascynacji

GRZEGORZ OJCEWICZ – dr hab., prof. UWM, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Wydział Humanistyczny, Instytut literaturoznawstwa, Katedra Literatur Wschodniosłowiańskich; adres do korespondencji: 10-725 Olsztyn, ul. K. Obitz 1; e-mail: gojcew@poczta.onet.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5909-270X>.

GRZEGORZ OJCEWICZ – Dr. habil., Prof. at UWM, University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Faculty of Humanities, Institute of Literary Studies, Department of East Slavic Literatures; correspondence address: 10-725 Olsztyn, ul. K. Obitz 1; e-mail: [gojcew @ post office.onet.pl](mailto:gojcew@post.office.onet.pl); ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5909-270X>.

¹ Tym przede wszystkim faktem tłumacząc brak literatury krytycznej na temat twórczości Marjany Romanowej w Polsce, co w chwili obecnej skutkuje niemożliwością stworzenia rodzimej bibliografii podmiotowej i przedmiotowej.

² Z konieczności nie tworzę tutaj wieloaspektowego i pogłębionego portretu ewolucji wewnętrznej Marjany Romanowej, ponieważ ta kwestia znacznie przerasta ramy mojej wypowiedzi. Teraz najważniejsze jest podkreślenie współzależności między biografią pisarki a radykalną zmianą uprawianej przez nią literatury pod wpływem czasu, przeżyć i przemyśleń, a więc skok od autorki tekstów chicklitowych do narracji ezoterycznej oraz wcielenie się w praktykującą wiedźmę.

sportami ekstremalnymi, by dojść do najnowszych prób literackich i pozaliterackich, w których ujawniają się autorskie fascynacje ezoterycznym drugim wymiarem oraz skutki indywidualnych eksperymentów z własną świadomością, a także zamiłowanie do propagowania tajemnic świata³. W ten zwięzły sposób chciałbym wprowadzić czytelnika w problematykę i elementy poetyki utworów Romanowej, w której stylu indywidualnym można odnaleźć nawiązania do klasyków literatury rosyjskiej: tekstów grozy Nikołaja Gogola, płynności opowiadania Nadieždy Teffi czy tajemniczej narracji Aleksieja K. Tołstoja⁴.

Ogólnorosyjską, a nawet znacznie przekraczającą granice jednego państwa, bo zapewniającą masowy odbiór w Sieci, popularność i natychmiastową rozpoznawalność, przyniósł Marjanie Romanowej udział w 21. edycji ezoterycznego show telewizji TNT „Bitwa ekstrasensów”, który trwał od 26 września do 26 grudnia 2020 r. Pisarka, znana dotąd przede wszystkim z kontrowersyjnych utworów utrzymanych w gatunku horroru, dała się poznać jako profesjonalna i dbająca o perfekcjonizm zawodowy wiedźma, przy czym słowo „wiedźma” w pełni pokrywa się ze źródłosłowem: to osoba posiadająca tajemną wiedzę i dysponująca wiedźmińskimi umiejętnościami. Nie o ezoterycznej stronie aktywności Romanowej chcę jednak pisać, ale o jej etapie życiowym poprzedzającym udział w „Bitwie...” i bezpośrednio związanym z tworzeniem literatury głównie dla dorosłych czytelników. Jej celem nie jest wcale straszenie odbiorców w potocznym tego słowa znaczeniu – przez oferowanie budzącej grozę narracji, ale raczej przemykanie w dreszczowcach i horrorach porcji wiedzy tajemnej, dla zdecydowanej większości osób niedostępnej. Niebezpieczne obawy z punktu widzenia skutków odbiorczych tego typu lektur musi budzić świadomość, że praktykowanie rytuałów przez osoby bez ezoterycznej inicjacji może być, a raczej na pewno okaże się dla nich niebezpieczne. Kontakty bowiem z wymiarem astralnym, zwanym też potocznie „tamnym/innym/drugim światem”, a po rosyjsku metaforycznie – „ezoterycznym światem” («тонкий мир»), wymaga zaawansowanej wiedzy i niemałej praktyki, by nie przekroczyć właśnie tej

³ W innym studium można byłoby także napisać o inspiracjach literackich Marjany Romanowej i zastanowić się nad powiązaniem jej strategii narracyjnej ze znanymi wzorami w literaturze światowej.

⁴ Oto dane z jednej z najpopularniejszych wyszukiwarek Google z dnia 4 maja 2021 r.: po wpisaniu hasła Николай Гоголь – 1 910 000 rekordów, Надежда Тэффи – 31 000, Алексей Константинович Толстой – 3 880 000, Марьяна Романова – **1 180 000**. Nie są to jednak wyniki stałe, dlatego należy je traktować z ostrożnością i nie utożsamiać statystyki sieciowej z rzeczywistą pozycją twórcy w historii literatury rosyjskiej.

delikatnej i cienkiej granicy, zza której może nie być już powrotu do życiowej normalności.

Marjana Romanowa, właściwie Marija Michajłowna Korolewa (Мария Михайловна Королева) urodziła się 31 sierpnia 1979 r. w Moskwie. W historii literatury rosyjskiej ta sierpniowa data kojarzy mi się przede wszystkim z tragiczną śmiercią Mariny Cwietajewej w Jełabudze. Wątpię jednak, aby wiedza o danym fragmencie biografii wielkiej rosyjskiej poetki XX wieku była w życiu jej rodaków powszechna. Od 14. roku życia Romanowa pracowała jako modelka w jednej z najbardziej prestiżowych agencji promujących modę – u Wiaczesława Zajcewa, traktując to jako pewną przygodę, wypełniającą pustkę ówczesnej egzystencji. Ukończywszy dziennikarstwo na Moskiewskim Uniwersytecie Państwowym, młoda absolwentka oddała się pasjom sportowym. Napisała też, wspólnie z ówczesnym prezydentem Międzynarodowej Federacji Raftingu, podręcznik do uprawiania tej dyscypliny sportu. Zmierzyła się z powodzeniem z funkcją kapitana stołecznej załogi w slalomie wioślarskim, następnie zafascynowała się skokami ze spadochronem. Wybór ten okazał się z jednej strony fatalny w skutkach, ponieważ już podczas pierwszego skoku Romanowa złamała kręgosłup i groziło jej inwalidztwo do końca życia, ale z drugiej strony ten nieszczęśliwy wypadek zainicjował zainteresowania przyszłej pisarki magią i ziołolecznictwem. Po nich rozpoczął się etap literacki.

Szpitalny kasus Romanowej, która spędziła w lecznicy ponad rok, przypomina mi historię dwóch innych współczesnych pisarek rosyjskich: Tatjana Tołstoj i Darii Doncowej. Pierwsza z powodu problemów z widzeniem, z opaską na zoperowanych oczach, układała w myślach pierwsze opowiadania, które wkrótce przyniosły jej sławę i uznanie krytyków; druga, doświadczona ponaddwuletnim zmaganiem z rakiem piersi, właśnie w szpitalu podjęła decyzję o staniu się pisarką. Dla każdej z nich – Tołstoj, Doncowej i Romanowej – hospitalizacja oznaczała nowy etap w życiu, etap, któremu są wierne do dzisiaj. Gdy kontuzjowana sportsmenka wróciła do zdrowia na tyle, by móc samodzielnie funkcjonować, powierzono jej prowadzenie programu telewizyjnego i prezentowanie wiadomości sportowych na kanale REN TV (РЕН ТВ). Nieco później widzowie mogli ją oglądać także na kanale RTR (РТР) w audycji „Dzień dobry, Rosjo!” («Доброе утро, Россия!»), a także słuchać relacji Korolewej na żywo jako specjalnego korespondenta. Zainteresowania sportowe i rola prezenterki telewizyjnej nie dawały jej jednak tyle satysfakcji, ile tworzenie literatury. Dzisiaj, oprócz pisarstwa i magii, wiedźma-literat komponuje zapachy perfum i prowadzi

w Moskwie salon manicure „Funky Nails”, w którym można bezpośrednio spotkać się z autorką *Dziennika Saszy Kaszewarowej* (*Дневник Саши Кашеваровой*). Chętnie słucha zagranicznej muzyki Nicka Cave’a, Toma Waitsa, Leonarda Cohena, Lou Reeda, Manu Chao, a spośród rodzimych wykonawców preferuje utwory Zemfiry i Diany Arbeniny. Mroczne klimaty muzyczne obok wysublimowanego popu i rocka koegzystują w „zasłuchaniach” Romanowej, są nieodłączną częścią jej skomplikowanej osobowości.

Pisarka nie unika kontaktu z mass mediami, lecz podchodzi do nich ze sporą ostrożnością, czego nauczyło ją i wciąż uczy życie. Jest typem wspólnego skomputeryzowanego twórcy, który zdaje sobie sprawę z potęgi słowa, jakie błyskawicznie trafia do Sieci: Internet pomaga w szybkim zdobyciu popularności, lecz jednocześnie naraża pisarza na hejt i zachowania internautów określane mianem fejków. Nie tak dawno autorka wyznała: „Иногда мне кажется, что декорации вокруг меня меняются каждые несколько лет, а я вынуждена соответствовать – как компьютерный человечек в квесте, которому предложен очередной новый уровень” (audiolibra.com). A mając świeżo w pamięci reakcję netwidzów po pierwszym odcinku najnowszego sezonu „Bitwy ekstrasensów”, Romanowa dodała:

На следующий день после показа 1-й серии 21-го сезона «Битвы экстрасенсов» Романова сообщила, что ее страницу в «Инстаграме» заблокировали. По мнению писательницы-экстрасенса, технология блокировки следующая: создается фейковый аккаунт-близнец, а набегающие десятки тысяч ботов начинают жаловаться на подлинную страницу. Манипуляции проводятся для продажи от имени знаменитости лечебных средств и методик. (24smi.org/celebrity).

Systematyczną przygodę z literaturą Romanowa rozpoczęła w 2002 r. W wieku 23 lat opublikowała pod własnym nazwiskiem kilka tekstów, wprawdzie nie na miarę noblistów, ale znajdujących tak zwanego masowego czytelnika, zwłaszcza wśród kobiet, które w utworach glamour nieustannie szukają przede wszystkim rozrywki, zaspokojenia tęsknot o prawdziwej miłości, bogatym życiu i oderwania się od szarej rzeczywistości, podobnie jak oczekują tego widzowie telewizyjnych czy internetowych produkcji serialowych. Pod tym względem niewymagające nadzwyczajnego intelektualnego wysiłku powieści miłosne wciąż są obecne na rynku czytelnicznym całego świata. Pierwszą bohaterką romansów Marii Korolewej była Sasza Kaszewarowa (po polsku zatem może Ola Kucharska/ Kuchcińska/Kuchcikowa?) – imię i nazwisko najzwyczajniejsze, powszechne, nierzucające się

w oczy⁵. W 2002 r. do rąk czytelników w Rosji trafiły dwa początkowe teksty literackie Korolewej: *Biała rzeka. Charakteryzatorka* (*Белая река. Гримёрша*)⁶ i *Obyś nie urodziła się urodziwą. Modelka* (*Не родись красивой. Манекенищица*), a w następnym – *Sukienka narzeczonej albo Wynoś się, draniu!* (*Платье невесты, или Ваш выход, дрянь!*).

Biała rzeka. Charakteryzatorka może być swego rodzaju refleksem autobiograficznym, którego źródła należy szukać w osobistych doświadczeniach Korolewej jako modelki drużyny Zajcewa. Wprawdzie sceneria powieści jest inna i wiąże się ze światem kina, lecz problemy kobiet-aktorek są podobne do kłopotów modelek. Wszelkie zabiegi upiększające, nawet najstaranniejszy makijaż spod utalentowanej dłoni charakteryzatorki nie zdołają zatuszować wewnętrznej pustki i zatrzymać miłości. *Obyś nie urodziła się urodziwą. Modelka* także, według mnie, nawiązuje do gorzkich obserwacji Korolewej, odsłaniającej kulisy zmagañ dziewczyny z prowincji, która przyjeżdża do stolicy po wygraniu lokalnego konkursu piękności. Castingi, sesje zdjęciowe, wybiegi modelek są okupowane zdrowiem bohaterki, stałym napięciem nerwowym, narażaniem się na otrzymywanie niedwuznacznych propozycji erotycznych. A przecież czas upływa, podkreśla autorka, i nikt nie może być wiecznie królową podium. Z kolei ostatni utwór, który ukazał się pod prawdziwym nazwiskiem pisarki – *Suknia narzeczonej albo Wynoś się, draniu!*, różni się zamysłem kompozycyjnym i zawartością od dwóch poprzednich tekstów. Pojawiają się w nim wątki sensacyjne i pierwsze znamiona tajemniczości, które pisarka będzie systematycznie poszerzać i urozmaicać w następnych powieściach. Korolewa zwraca tutaj uwagę na znaczenie przeszłości w poszukiwaniu odpowiedzi na problemy dnia codziennego i ostrzega przed podejmowaniem nieroztropnych decyzji, za które kiedyś trzeba będzie zapłacić:

Что связывает стареющую кинозвезду и взбалмошную художницу? Кто хочет убить знаменитую актрису? Почему в доме у модного татуировщика нет зеркал? Ответы на эти вопросы может подсказать только прошлое – если приглядеться к нему повнимательнее. Тусовки, сплетни, диеты, кокаин, папарацци, шальные деньги – все это и есть «сладкая жизнь», которая для героев романа давно стала обычной. Каждый из них ради вожделенной славы и успеха готов на все. Но не за горами день, когда придется платить по счетам. (www.livelib.ru/book).

⁵ Widzę tutaj pewne podobieństwo do stylu Darii Doncowej, która wybiera dla głównych bohaterów swoich ironicznych powieści detektywistycznych zwykle i zarazem znaczące nazwiska, nierzadko o animalistycznej wymowie: Daria Wasiljewa, Jewłampija Romanowa, Wiola Tarakanowa, Iwan Poduszkin, Tatjana Siergiejewa, Stepanida Kozłowa.

⁶ Ponieważ nie tłumaczono jeszcze utworów Marjany Romanowej na język polski, podaję własne propozycje przekładowe tytułów przywoływanych w artykule tekstów.

Warto zwrócić uwagę na zaznaczoną już w debiucie manierę pisarki, związaną z nadawaniem swoim utworom amplifikowanych tytułów, amplifikowanych w tym sensie, że części zasadniczej zawsze towarzyszy narracyjne dopowiedzenie-uściślenie, co nie tylko ukierunkowuje uwagę odbiorcy, lecz także pozwala mu chociażby wstępnie poznać emocjonalne nastawienie narratorki.

Na chicklitową serię „Sasza Kaszewarowa” («Саша Кашеварова») składa się obecnie siedem tekstów. Większość z nich, bo aż sześć, jest sygnowana pierwszym pseudonimem Korolewej – Masza Cariowa (Маша Царёва)⁷, którym autorka zaczęła podpisywać swoje książki od 2004 r., a ostatnia – drugim pseudonimem: Marjana Romanowa. Z dostępnych danych internetowych wynika, że pięć utworów w ramach tej serii zaczęło się ukazywać od 2004 r., jeden – w 2008 i jeden – w 2012 r. Były to odpowiednio: 1. *Wyjść za mąż za milionera albo Nie chcę mieszkać w Pierepierdiszczewie* (Выйти замуж за миллионера, или Не хочу жить в Перепердищево), 2. *Nienawidzę? Chcę! Albo to i owo o macho* (Ненавижу? Хочу! Или кое-что о мачо), 3. *Niebo. Spadochron. Młodzieniec* (Небо. Парашют. Юноша), 4. *Moskiewskie bestiarium. Paplanina brunetki* (Московский бестиарий. Болтовня брюнетки), 5. *Sympatyczna moskwianka pragnie zawrzeć znajomość* (Симпатичная москвичка желает познакомиться; *Blondynki wolą dżentelmenów albo Głupia, samotna, niebezpieczna* (Блондинки предпочитают джентльменов, или Глупа, одинока, опасна); *Dziennik Saszy Kaszewarowej* (Дневник Сашы Кашеваровой).

Wszystkie przywołane powyżej tytuły serii o Saszy Kaszewarowej realizują nurt chicklitowy – popularnej od lat 90. XX wieku literatury genderowej, tworzonej najczęściej przez pisarki i z myślą głównie o paniach jako jej odbiorcach⁸. Utwory Cariowej odzwierciedlają życiowe pragnienia dojrzałej samotnej kobiety związane z zamążpójściem, zrobieniem kariery, chęcią wyrwania się z prowincji, poczuciem siły płynącej z żeńskiej solidarności w akcie zemsty na kawalerze-macho, sięganiem po ekstremalne i niebezpieczne dla życia środki, które pozwoliłyby zatrzymać ukochanego

⁷ Pod pseudonimem Masza Cariowa ukazywały się w późniejszych latach także wcześniejsze powieści Marii Korolewej i nowsze jej utwory.

⁸ Do najpopularniejszych utworów w gatunku chick lit należą: *Dziennik Bridget Jones* Helen Fielding, *Diabeł ubiera się u Prady* i *Portier nosi garnitur od Gabbany* Lauren Weisberger, *Księżniczki z Park Avenue* Plum Sykes, *Lucy Sullivan wychodzi za mąż* Marian Keyes. W literaturze polskiej teksty chicklitowe pisze m.in. Katarzyna Michalak, mająca w swym dorobku ponad 40 tekstów o tematyce obyczajowej.

mężczyznę przy sobie czy wykorzystywaniem Sieci do zawarcia znajomości z urodziwym Amerykaninem z Hollywood w celach matrymonialnych. Na przykład w *Moskiewskim bestiarium* bohaterka-singielka przekroczyła już 30 lat, jest samotna, zrozpaczona i może właśnie dlatego gotowa na nowe ryzykowne kontakty intymne z mężczyznami w poszukiwaniu wyśnionego ideału. Apatię, bo nie wyrzuty sumienia, Sasza zabija ciastkami czekoladowymi. Nosi eleganckie buty, oszczędza na jedzeniu, zdarza się jej stracić umiar w spożywaniu alkoholu:

Московский бестиарий – это словарь существ, которых можно встретить в мегаполисе. Алкоголики, барби, бизнесвумен, веганы, мачо, метросексуалы, нимфетки, модели, серые мышки, татуировщики, эзотерики, экстремалы и многие другие – и все это с позиций современной девушки, свободной во всех отношениях. (loveread.ec/contents)

Gdyby sądzić o zawartości wymienionych tekstów tylko na podstawie ich tytułów, bezsprzecznie słusznym wnioskiem będzie stwierdzenie, że dominuje w nich problematyka feministyczna, obserwatorem-narratorem jest młoda kobieta, dla której kwestie społecznego luksusu stają się prymarne w doczesnym życiu. Uroda, pieniądze i kariera – to ambicje pań, które zrobią wszystko, by osiągnąć cel, wyrwać się z marazmu codzienności, za imponować innym singielkom i przeżyć wielokrotnie emocjonalne uniesienie.

W dziewiętnastu innych utworach Cariowej spoza serii „Sasza Kaszewarowa” z lat 2007-2010 autorka kontynuowała ten sam chicklitowy realizm psychologiczny i konsekwentnie nadawała swoim powieściom tytuły w znanej, tj. rozbudowanej i ukierunkowanej interpretacyjnie, postaci. Strony romansów zapełniły blondynki i brunetki, dziewczyny o głodnych oczach, gotowych na wszystko, z najróżnorodniejszymi problemami osobistymi, niespełnione singielki, panny rozważające stałe związki z rozsądku czy nijakich kobietach, jak w utworze *Kobiety bez znaczenia* (*Женщины никто*). Stolica Rosji niezmiennie kojarzy się tutaj nie tylko z materialnym przepychem, ale także sztucznością skażającą wiele sfer ludzkiej egzystencji. W podanym okresie Cariowa opublikowała następujące utwory: *Blondynka i brunetka w poszukiwaniu przygód* (*Блондинка и брюнетка в поисках приключений*), *Dziewczyna o głodnych oczach* (*Девушка с голодными глазами*), *Wesele do wyboru albo Narzeczony do asortymentu* (*Свадьба на выбор, или Женит в ассортмент*), *Coś o samotnych dziewczynach, łatwych pieniądzach i welonowych workowatych chomikach* (*Коечто об одиноких девушках, легких деньгах и вуалехвостых сумчатых хомяках*),

Moskwa silikonowa (Москва силиконовая), *Niesłodkie życie* (Несладкая жизнь), *Siedzimy, palimy* (Сидим, курим), *Silikonowe góry* (Силиконовые горы), *To podium, dziecino! Saga o moskiewskich laleczkach* (Это подиум, детка! Сага о московских куколках), *Mała duża dziewczynka* (Маленькая большая девочка), *Kobiety bez znaczenia* (Женщины никто), *Dziewczyny z problemami* (Девушки с проблемами), *Dziewczyny gotowe na wszystko* (Девушки согласные на всё), *Żigolak dla blondynki* (Жиголо для блондинки), *Życie na obcasach* (Жизнь на каблучках), *Za mąż za „arystokratę”* (Замуж за «аристократа»), *Kopciuszek dla kawalerów* (Золушки для холостяков), *Pięknotka na podium* (Красотка для подиума) i *Marzenie mężczyzny* (Мечта мужчины).

W mojej ocenie chicklitowe teksty Cariowej nie są wyłącznie błyszczącą słowną etykietką, którą chętnie się ogląda i równie szybko o niej zapomina. Autorka za tym, co zewnętrzne, dyskretnie przekazuje także egzystencjalne informacje ostrzegawcze i uprzedza, że nieracjonalne dążenie do osiągnięcia życiowego celu może się niekiedy skończyć tragicznie. Na przykład nadmierna szczupłość prowadzi nierzadko wprost do anoreksji, ponieważ standardy wyglądu zewnętrznego narzucone przez mass media żądają od młodych pań noszenia anemicznej odzieży, najlepiej w rozmiarze 46. Ironiczną *Dziewczynę o głodnych oczach* dedykowała Cariowa wszystkim osobom uzależnionym od przesadnego dążenia do „doskonałego wyglądu”, poświęciła tym,

кого ужасает слово «шоколад», и тем, кто едва на ногах стоит от слабости, тем, у кого от бесчисленных диет выпадают волосы и зубы. Надеюсь, прочтя ее, хоть один человек, закусывающий обезжиренный кефир помидорчиком черри, задумается о том, что мода – это условность, а настоящая красота – внутри... (books.apple.com/de/book)

Podobnie w *Moskwie silikonowej*. Z jednej strony zabawne są perypetie głównej bohaterki, która zatrudnia się w firmie produkującej silikonowe implanty, z drugiej – masowe zapotrzebowanie na nie rodzi w protagonistce zdziwienie, że współczesne kobiety na własne życzenie przemieniają się w cyborgi. Pojawia się konflikt natury moralnej, ponieważ wewnętrzny sprzeciw musi konkurować z wysokimi procentami uzyskiwanymi ze sprzedaży sztucznego piękna. Czy pozostawanie w świecie fałszu nie zagraża osobowości człowieka, nie jest zamachem na wartości etyczne? – pyta eksplicytnie Cariowa i konsekwentnie z właściwą sobie zjadliwością i wykorzystaniem „narracyjnej lupy” drąży temat miast-teatrów absurdu, do któ-

rych zalicza Moskwę, jak w *Niesłodkim życiu*. Lecz jest w tym utworze także światło nadziei, bo główna bohaterka wychodzi zwycięsko z życiowej katastrofy: autorka twierdzi, że z najczarniejszego dołu egzystencjalnego można się wspiąć na symboliczny szczyt Olimpu. Nie inaczej w następnych miniaturach socjologicznych Carowej. W *Siedzimy, palimy* po raz kolejny pojawia się moskiewska aglomeracja i problem zagubionego w niej człowieka, który stara się odnaleźć wewnętrzną swobodę. Trzy młode kobiety reprezentują trzy odmienne postawy życiowe, lecz łączą je wysiłki nastawione na walkę z cyniczną stolicą:

Арбатская художница, пофигистка, неформалка, нео-хиппи. Порнозвезда, роскошная, порочная и несчастная. Богатая содержанка – когда-то она была свободной, носила фиолетовый ирокез, моталась по миру, а теперь – покупает бриллианты к завтраку и тратит все моральные ресурсы на ублажение личного божка... Что может быть между ними общего? Чей путь к свободе более короток и менее тернист? (litres.pl/masha-careva/)

W *Silikonowych górach* stołeczne kopciuszkki nie czekają na łaskawość czarodziejek. Same przejmują inicjatywę, gdy wystarcza im silnej woli i dysponują określonymi zasobami materialnymi. Lecz Cariowa ostrzega sfrustrowane panny przed zalewem kobiecych wcieleń frankensteinów łatwo rozpoznawalnych dzięki wydatnie powiększonym biustom czy poddanym korekcji chirurgicznej nosom. Takie są, zdaniem pisarki, proste i prymitywne recepty bohaterek na szczęście osobiste. W tym kontekście na tle literackich dokonań końca pierwszego dziesięciolecia XXI wieku zaznacza się także inna powieść, o prowokującym do zadumy tytule: *Kobiety bez znaczenia*. Alternatywnie można byłoby przetłumaczyć rosyjskie *Женщины никто* równie dobrze jako *Kobiety-zera*, by odzwierciedlić główne przesłanie tego tekstu:

Они – пустое место, они – никто. Они похожи, хотя их жизнь такая разная. Обеим хорошо за тридцать, но одна – порхающая диковинная бабочка в вуали золотого загара, пахнущая мускусом и миндалем, отравленная ботоксом и роскошью. Другая – измученная тяжелым бытом и гнетом меланхолии «разведенка», брошенная мужем-алкоголиком. У обеих яркое прошлое и смутное будущее. Обе понимают, что к своим «за тридцать» не нажили вообще ничего, кроме воспоминаний. Им страшно, что будущего нет. (loveread.cc/contents).

Trzy inne powieści Cariowej: *Dziewczyny z problemami*, *Dziewczyny gotowe na wszystko* i *Życie na obcasach* łączy świat interesów, bez-

względnej domeny, w której do sukcesów wiedzie droga daleka od moralności. Showbiznes niesie spore pieniądze i zapewnia materialną rozkosz egzystencji, lecz jednocześnie sprowadza na bohaterów odium zdrad i kłamstw, którego źródłem jest środowisko zawodowe. W *Dziewczynach z problemami* żeńską grupę popową tworzą trzy różne indywidualności: jedna dziewczyna jest przyzwoita, druga – niebezinteresownie spędza noce z producentem, trzecia – podąża nieuchronnie ku alkoholizmowi. Każda za wszelką cenę chce się utrzymać w stolicy, ale tylko jedna z nich jest całkowicie zdeterminowana, byleby tylko mieć swoje pięć minut na scenie. Z kolei *Dziewczyny gotowe na wszystko* są głosem autorki o losach kobiet, które uświadomiwszy sobie, że nigdy nie zostaną gwiazdami Hollywoodu, próbują dzięki ambicji i odwadze sił w niższych gatunkach filmowych. Zapominają przy tym nierzadko, że role w produkcjach pornograficznych prowadzą niekiedy ku lepszym ofertom kinowym, ale też całkiem często na samo społeczne dno. Moskwa błędów nie wybacza – takie ponadczasowe przesłanie wyczuwa się wyraźnie w trzecim romansie, *Życie na obcasach*, w którym uboga dziewczyna z prowincji zjawia się w stolicy i zostaje zatrudniona w grupie tanecznej. Wdaje się także w wieloletni toksyczny związek z żonatym mężczyzną, co prowokuje główną bohaterkę do stawiania trudnych pytań o prawdziwą naturę osobistego szczęścia w moskiewskiej aglomeracji.

Przedstawione już i inne jeszcze książki Cariowej, aż do momentu pojawienia się Romanowej, traktują o bardzo podobnej problematyce społecznej z kobietą (*Kopciuszką dla kawalerów*, *Marzenie mężczyzny*) lub mężczyzną w rolach głównych (*Żigolak dla blondynki*); w ujęciu statystycznym wygrywają zdecydowanie singielki. Te psychologiczne chicklitowe miniatury odsłaniają nie wydumaną, lecz jak najbardziej prawdziwą rzeczywistość najbardziej typową dla wielkich miast, nie tylko w Rosji. Ludzka biologia idzie tutaj w parze ze świadomym kreowaniem swego losu, chociaż nie każdy wybór okazuje się ostatecznie decyzją trafioną. W *Dzienniku Saszy Kaszewarowej* wybrzmi ponadto smutek wywołany samotnością z dobrowolnego wyboru i do narracyjnych uogólnień urosną kwestie wieczne o naturze szczęścia i nieuchronności przemijania czasu, a z nim – starzenia się człowieka.

Sądząc po dokonanej ostatecznie ewolucji twórczości, w świadomości ambitnej pisarki pojawiło się około 2010 r. uczucie przesyty na skutek monotonii uprawianego przez lata gatunku. Cariowa zapewniła Korolowej określoną popularność i rozpoznawalność pod względem idiolektu, lecz jej oferta literacka stawała się coraz bardziej odległa od nowych pogłębionych

zainteresowań ezoteryką i literaturą grozy. Autorka dojrzała do zmiany swego wizerunku prozatorskiego, do eksperymentowania ze świadomością, do praktykowania magii, do stania się Marjaną Romanową (audioliba.com/authors).

Awans prozatorski dokonał się w 2010 r. Nowy pseudonim był naturalnym wyrazem pięcia się w rozwoju własnego mistrzostwa piśmienicznego: Korolewa rozpoczynała od poziomu królowej, by po etapie bycia Cariową-carycą, sięgnąć po szczyty powiązane z rodem Romanowów. Nawiasem mówiąc, w nazwisku ostatnich rosyjskich carów zawiera się także gatunek literacki: **Romanow**. Ten sam rok znamionował również wybór określonych gatunków – mistycznego dreszczowca oraz horroru jako form umożliwiających pełne wypowiedzenie siebie w roli artysty słowa. W 2010 r. ukazała się drukiem książka *Słońce w rękawie* (*Солнце в рукаве*), która spotkała się z pozytywnym przyjęciem przez krytykę. Dostrzeżono w tym utworze głębię, melodykę i uczuciowość, utożsamiano ze śledztwem psychologicznym:

С фрейдистской дотошностью автор пытается понять психологию ничтожества. Почему некоторые люди не смеют желать большего? Главная героиня, взрослая и неглупая горожанка, чувствует себя несчастной и потерявшейся. Она беременна, но вовсе не хочет детей. Она дважды выходила замуж за мужчин, которые ее не любили. Ей тридцать четыре, но она до сих пор боится своей бабушки. Зато по-детски влюблена в мать, истеричку и эгоистку. Она живет как будто бы по инерции и как будто бы чужую жизнь. Пока наконец не встречает человека, который помогает понять, почему все это с ней происходит. Это книга не о любви. В ней нет хэппиэнда. Но, приготовив концентрат горечи, автор, все-таки, оставляет послевкусие солнца. (loveread.ec/view_global)

Debiutem w nurcie tajemniczego thrillera o wysublimowanym psychologizmie stała się powieść *Martwi z Górnego Jaru* (*Мертвые из Верхнего Лога*), skonstruowana na zasadzie regresji czasowej i przemieszczania się akcji z XXI do XX wieku oraz geograficznej wędrówki ze współczesnej Moskwy do przedrewolucyjnego Petersburga, afrykańskiej wioski na równiku czy komuny hippisów lat 70. XX stulecia. Utwór wypełnia zbeletryzowana wiedza na temat praktyk magicznych, w których wyniku można na przykład wskrzeszać zmarłych. Nie jest to jednak ten sam nurt rezurekcji, o którym pisał wielki myśliciel rosyjski i twórca kosmizmu Nikołaj Fiodorow. Utwór *Martwi z Górnego Jaru* jest mroczną bajką filozoficzną o wielopoziomowych wątkach i zmieniających się dekoracjach, a także swoistym studium o śmierci.

Opublikowany w 2013 r. zbiorek opowiadań *Straszne historie. Miejskie i wiejskie* (*Страшные истории: городские и деревенские*) dał zasnę rekomendację Romanowej, ponieważ edytor, uwzględniając określone teksty, przedstawił ten utwór jako kontynuatora tradycji klasycznego rosyjskiego horroru i przywołał nazwiska niekwestionowanych mistrzów słowa, takich jak Gogol, Teffi, Tołstoj, do których dołączył kolejne – Romanowa. Inne teksty w tym zbiorze pozwalają czytelnikowi powrócić do czasów dzieciństwa, do chwil, kiedy na przykład dzieci opowiadają z przejęciem zasłyszane historie, po których wybrzmieniu boją się potem zasnąć. Utwór ten ukazał się trzy lata później pod tytułem *Rytuał zauroczenia* (*Приворот*).

Stary cmentarz (*Старое кладбище*), tekst z 2015 r., jest retrospektywną narracją nastolatka, który najpierw przechodzi etapy wtajemniczenia w położonym w głuszy domu czarownika, by po kilku latach samemu stać się wiedźminem. Chłopak rozpoczyna swoją opowieść o odkryciu własnej inności i łatwości kontaktowania się ze światem umarłych. Z biegiem fabuły ujawnia on coraz to nowe rytuały, które wskazują na dostęp do czarnej magii. Szczególną rolę odgrywa w nich stary opuszczony cmentarz, na którym wciąż toczy się życie po życiu. Lekkomysłne przekraczanie granic doczesności i śmierci kończy się fatalnie nie tylko dla osób, które zdecydowały się na naruszenie spokoju zmarłych, ale nawet dla obytego z czarną magią głównego bohatera książki.

Z kolei powieść *Moczary* (*Болото*, 2015) jest porównywana do *Cmentarza zwierząt domowych*⁹ Stephena Kinga, co w jakiejś mierze na pewno nobilituje dumną Romanową, lecz chyba tylko względnie, ponieważ mimo wszystko *Moczary* są inne niż utwór klasyka grozy. Ujawniają one w rozbudowanej formie pewien przekaz, zgodnie z którym, jeśli do trzęsawiska położonego w tajemniczym lesie na północy Rosji wrzuci się dziecko, które nie ukończyło jeszcze trzech lat, może ono wypłynąć po trzech dniach i powrócić do świata żywych, ale już nie jako człowiek, lecz półbóg.

Rok później ukazała się kolejna niesamowita powieść Romanowej *Stado* (*Стая*), którą rekomendowano z przesadnym, być może, rozmachem, ale profesjonalnie:

Бывает, что, столкнувшись с чем-то неизведанным и непонятным, человек, в первые мгновения почувствовав ужас, начинает вдруг испытывать неумолимое влечение к окутавшей его тайне, потрясшему его явлению, содрогнется перед

⁹ W Polsce ukazały się do tej pory dwa tłumaczenia *Pet Semetary* Stephena Kinga: 1. *Smętarz dla zwierząt* (przeł. Michał Wroczyński, Wydawnictwo Somix, 1992), 2. *Cmentarz zwierząt* (przeł. Paulina Braiter-Ziemkiewicz, Prószyński i spółka, 2009).

смутной, мрачноватой неопределенностью, отказываясь повернуться и уйти прочь, оставив загадку неразрешенной. Эта книга заставит вас с замиранием сердца, забыв обо всем на свете, следить за развитием жутковатого сюжета, ввергнет в то состояние, когда и оторваться невозможно, и в соседнюю темную комнату выйти одному страшно. Автор словно берет вас за руку и ведет в мир своих фантазий... (alfavit.eu/staya).

Powieść *Wyspa Śmierciuszkin* (*Остров Смертушкин*) z 2018 r. zamyka na obecną chwilę literackie dokonania Romanowej w domenie tekstów grozy. Jest w niej ta sama atmosfera niesamowitości, jak w przywołanych już tytułach, lęku przed nieznanym, człowiekowi obcym, a przez to pod każdym względem – straszny. Fascynująca autorkę-wiedźmę Śmierć wywołuje w pisarce emocjonalne podniecenie. Niewykluczone, że uważa ona, iż kontakt z jej utworami ma moc oczyszczenia, swego rodzaju katharsis, iż pogłębione spojrzenie we własną podświadomość może uwolnić człowieka całościowo lub częściowo od nagromadzonych w nim przez lata negatywnych doświadczeń: «Да, в этом романе есть страх, но это страх-загадка, страх-ожидание, страх-предвкушение, страх-интерес, и потому он не воспринимается как угроза нашему собственному существованию» (loveread.ec/view_global) .

Jeśli rację ma Szekspir, który twierdził, że ludzie są tacy jak czasy, rozwinięcie myśli angielskiego poety wiedzie wprost ku następującej konstatacji: również literatura jest taka jak dni, w których powstaje, bo wychodzi przecież spod pióra ludzi z krwi i kości, osadzonych w konkretnej rzeczywistości historycznej. Propozycja pisarska autorki *Strasznych historii* może być zatem postrzegana nie tylko jako pojedynczy wyraz projekcji własnej indywidualności, lecz również jako odpowiedź na ogólnoswiatowy fenomen czytelniczy, który wskazuje na stałą atrakcyjność intelektualną literatury grozy.

Marjana Romanowa już prawie dwadzieścia lat jest aktywna jako pisarka na rosyjskim rynku czytelniczym. Ma w swoim dorobku około 58 publikacji¹⁰ i należy przyjąć, że nie powiedziała jeszcze ostatniego słowa. W dorobku autorki *Słońca w rękawie* jest na chwilę obecną 37 prac o charakterze literackim, 2 paraliterackim¹¹ i 19 nieliterackim, popularyzującym

¹⁰ Piszę „około”, ponieważ nie ma jednogłosu w sprawie lat określonych publikacji i brzmienia ich tytułów. Zdarzało się bowiem wielokrotnie, że ten sam utwór mutował, zmieniając pierwotną nazwę lub wchodził do zbiorów pod jeszcze innymi określeniami.

¹¹ Mam na myśli dwie książki Marjany Romanowej: pierwszą z 2016 r. – *Wielka księga białej magii* (*Большая книга белой магии*) oraz drugą z 2019 r. – *Nieśmiertelna księga wampirów* (*Бессмертная книга вампиров*), którymi tutaj szerzej się nie zajmuję.

wiedzę o znanych na całym świecie zabytkach świata, budowie Kosmosu oraz technikach zdrowego żywienia¹². Da się w tym pisarstwie wyróżnić trzy etapy formalne, jeśli chodzi o ujawnianie autorstwa dzieła – Marija Korolewa, Masza Cariowa, Marjana Romanowa – oraz dwa zasadnicze nurty tematyczno-stylistyczne: od romansu miłosnego do powieści grozy. Zainteresowania magią zaowocowały wydaniem książki poświęconej szlachetnej odmianie czarów, co wcale nie znaczy, że autorce *Wielkiej książki białej magii* obca jest druga, ciemna strona tajemnych działań, utożsamianych z czarną magią. Można także zaobserwować jeszcze inną strategiczną cechę jej poetyki: o ile teksty sygnowane własnym nazwiskiem rodzimym i publikowane pod pseudonimem Masza Cariowa są ewidentnie feminocentryczne i idealnie reprezentują chick lit, o tyle etap znaczony pseudonimem Marjana Romanowa charakteryzuje się mniej lub bardziej mrocznymi produkcjami mistyko- i horrocentrycznymi¹³. Dreszczowce, horrory, opowieści niesamowite, intrygujące przekazy zaczerpnięte z tradycji innych wiedz i wiedźminów są tutaj wartością samą w sobie, problematyka kobieca musiała więc ustąpić bieżącym fascynacjom pisarki. Zasadny jest zatem podział tekstów literackich Romanowej na zbeletryzowane studia socjologiczne i studia wiedźmińskie. Autorka *Nieśmiertelnej książki wampirów* w ostatnim czasie wyraźnie zajmuje się odkrywaniem tajemnic świata i propagowaniem magii wiejskiej. Wypada mieć nadzieję, że dotrze ona do miejsca, w którym bogatą wiedzę tajemną przekuje w cenne literacko ponadczasowe doświadczenie ezoteryczne, że powstaną nowe dzieła na miarę Gogola, Teffi i Tołstoja.

Niewykluczone, że w ocenie niektórych badaczy wszelkie autotema-

¹² Są to następujące tytuły książek w opracowaniu Marjany Romanowej: *Źródło młodości* (*Источник молодости*), *Uran* (*Уран*), *Księżyc* (*Луна*), *Neptun i Pluton* (*Нептун и Плутон*), *Świątynia Artemidy z Efezu* (*Храм Артемиды Эфесской*), *Kolos z Rodos* (*Колос Родосский*), *Wiszące ogrody Semiramidy* (*Висячие сады Семирамиды*), *Jupiter* (*Юпитер*), *Ziemia* (*Земля*), *Słońce* (*Солнце*), *Latarnia aleksandryjska* (*Александрійский маяк*), *Mars* (*Марс*), *Mauzoleum w Halikarnasie* (*Мавзолей в Галикарнасе*), *Mercury* (*Меркурий*), *Saturn* (*Сатурн*), *Statua Zeusa w Olimpii* (*Статуя Зевса в Олимпии*), *Venus* (*Венера*). O żywieniu – obie książki z 2019 r.: *Jedzenie jako lekarstwo: doskonalimy mózg* (*Еда как лекарство: совершенствуем мозг*) oraz *Jedzenie jako lekarstwo: leczymy cukrzycę* (*Еда как лекарство: лечим диабет*).

¹³ Przez mistykocentryzm rozumiem ukierunkowane działania Marjany Romanowej nastawione na tworzenie przede wszystkim tekstów literackich o tematyce mistycznej w etymologicznej więzi ze starogreckim słowem *μυστικός* (tajemniczy), a więc takich utworów, w których znajduje odzwierciedlenie wiara pisarki w istnienie sił nadprzyrodzonych wpływających na los człowieka i z jakimi ludzie obdarzenia zdolnościami paranormalnymi mogą się bezpośrednio porozumiewać. Horrocentryzm zaś wskazuje na uprzywilejowaną pozycję określonego gatunku literackiego w twórczości Romanowej, jakim jest obecnie horror.

tyczne dokonania Romanowej dadzą się sprowadzić do praktyk życiowców, a więc takich działań, których celem jest wielostronna promocja własnej osoby w świecie w połączeniu z marketingiem. Dzisiaj tak naprawdę nie ma już innej możliwości szerokiego zaistnienia w świadomości odbiorców, jak tylko sięgnięcie po wielorakie techniki internetowe, stare media bowiem to już zdecydowanie za mało. Fakt ten czyni z każdego biokreatywnego pisarza część Sieci i w dużej mierze niezależnie od jego woli czyni zeń oraz jego pisarstwa element nowych mediów, przez co postać twórcy lokuje się co najmniej w dwóch pojemnych kulturowo domenach: literaturoznawczej i medialnej, w naukach o literaturze i naukach społecznych, a i socjologia nie jest od nich odległa. W przypadku Romanowej sytuacja dwupostaciowości jest przykładem klasycznym, funkcjonuje ona bowiem w mediach, wcielając się z jednakim zaangażowaniem w odmienne role: blogerki, gwiazdy programów telewizyjnych, projektantki magicznych artefaktów, lanserki (ale nigdy pozerki!), wcześniej modelki, a także autorki różnych gatunków literackich i pozaliterackich (przewodniki po miejscach mocy, informatory o planetach itp.).

Można oczywiście zastanawiać się, czy obecność Romanowej w różnych przestrzeniach kultury – w mediach społecznościowych i w literaturze jako takiej – nie zagrozi równowadze pozycji, jaką obecnie zajmuje ona w medialnej przestrzeni popkultury, czy aspekty jej aktywności Nieliterackiej nie zdominują pisarstwa. Można mieć także wątpliwości, czy Korolewa-Cariowa-Romanowa zasługuje na szczególną uwagę badawczą jako zjawisko wyjątkowe w literaturze rosyjskiej, czy mówienie o niej jako mistrzyni horroru jest w pełni zasadne, czy jej dokonań literackich nie przyćmią wkrótce teksty o tej samej strategii narracyjnej napisane przez nie mniej utalentowanych autorów. Trudno dziś, kiedy proces twórczy Romanowej nie jest zakończony, o jednoznaczne stanowisko. Czas pokaże. Ten sam czas udowodni również, czy oferowany przez autorkę *Starego cmentarza* ezoteryzm nie okaże się jedynie przejściowym produktem w wersji „instant”. Bezspornie w ocenie oryginalności i sztafepowoci utworów literackich Romanowej pomocne będą analizy porównawcze, w których pojawią się nazwiska innych twórców rosyjskich poruszających współcześnie identyczną lub zbliżoną problematykę oraz sięgających po wypróbowane pod tym względem gatunki literackie, jak chociażby rówieśnica Romanowej – Anna Starobiniec (ur. 1978), też będąca dziennikarką i autorką poczytnych horrorów oraz mistycznych thrillerów.

BIBLIOGRAFIA

BIBLIOGRAFIA PRZEDMIOTOWA

- Koroleva, Mariya. *Belaya reka. Grimërscha*. Izdatel'stvo AST, Olimp, 2002 [Королева, Мария. 2002. *Белая река. Гримёрша*. Издательство АСТ, Олимп, 2002].
- Koroleva, Mariya. *Ne rodís' krasivoj. Manekenshchitsa*. Izdatel'stvo AST, Olimp, 2002 [Королева, Мария. *Не родись красивой. Манекенищица*. Издательство АСТ, Олимп, 2002].
- Koroleva, Masha. *Plat'ye nevesty, ili Vash vykhod, dryan'!* Olimp, 2003 [Королева, Маша. *Платье невесты, или Ваш выход, дрянь!* Олимп, 2003].
- Romanova, Mar'yana. *Bessmertnaya kniga vampirov*. Piter, 2019 [Романова, Марьяна. *Бессмертная книга вампиров*. Питер, 2019].
- Romanova, Mar'yana. *Boloto*. AST, 2015 [Романова, Марьяна. *Болото*. АСТ, 2015].
- Romanova, Mar'yana. *Bol'shaya kniga beyloy magii*. Vivat, 2016 [Романова, Марьяна. *Большая книга белой магии*. Vivat, 2016].
- Romanova, Mar'yana. *Dnevnik Sashi Kashevarovoy*. Astrel', 2012 [Романова, Марьяна. *Дневник Саши Кашеваровой*. Астрель, 2012].
- Romanova, Mar'yana. *Mërtvyye iz Verkhnego Loga*. Izdatel'stvo AST, Astrel', 2010 [Романова, Марьяна. *Мёртвые из Верхнего Лога*. Издательство АСТ, Астрель, 2010].
- Romanova, Mar'yana. *Ostrov Smertushkin*. AST, 2018 [Романова, Марьяна. *Остров Смертушкин*. АСТ, 2018].
- Romanova, Mar'yana. *Privorot*. AST, 2016 [Романова, Марьяна. *Приворот*. АСТ, 2016].
- Romanova, Mar'yana. *Solntse v rukave*. Izdatel'stvo AST, Astrel', 2010 [Романова, Марьяна. *Солнце в рукаве*. Издательство АСТ, Астрель, 2010].
- Romanova, Mar'yana. *Staroye kladbishche*. AST, 2015 [Романова, Марьяна. *Старое кладбище*. АСТ, 2015].
- Romanova, Mar'yana. *Staya*. AST, 2016 [Романова, Марьяна. *Стая*. АСТ, 2016].
- Romanova, Mar'yana. *Strashnyye istorii. Gorodskiyе i derevenskiye*. AST, 2013 [Романова, Марьяна. *Страшные истории. Городские и деревенские*. АСТ, 2013].
- Tsarëva, Masha. *Blondinka i brunetka v poiskakh prikl'yucheniу*. RIPOL klassik, 2007 [Царёва, Маша. *Блондинка и брюнетка в поисках приключений*. РИПОЛ классик, 2007].
- Tsarëva, Masha. *Blondinki predpochitayut dzhentl'menov, ili Glupa, odinoka, opasna*. RIPOL klassik, 2008 [Царёва, Маша. *Блондинки предпочитают джентльменов, или Глупа, одинока, опасна*. РИПОЛ классик, 2008].
- Tsarëva, Masha. *Devushka s golodnyimi glazami*. Eksmo, 2007 [Царёва, Маша. *Девушка с голодными глазами*. Эксмо, 2007].
- Tsarëva, Masha. *Devushki s problemami*. Eksmo, 2010 [Царёва, Маша. *Девушки с проблемами*. Эксмо, 2010].
- Tsarëva, Masha. *Devushki soglasnyye na vsë*. Eksmo, 2010 [Царёва, Маша. *Девушки согласные на всё*. Эксмо, 2010].
- Tsarëva, Masha. *Eto podium, detka! Sagao moskovskikh kukolkakh*. Eksmo, 2008 [Царёва, Маша. *Это подиум, детка! Сага о московских куколках*. Эксмо, 2008].
- Tsarëva, Masha. *Koye-chto ob odinokikh devushkakh, legkikh den'gakh i vualekhvostykh sumchatykh khomyakakh*. RIPOL klassik, 2007 [Царёва, Маша. *Кое-что об одиноких девушках, легких деньгах и вуалехвостых сумчатых хомяках*. РИПОЛ классик, 2007].

- Tsarëva, Masha. *Krasotka dlya podiuma*. Eksmo, 2010 [Царёва, Маша. *Красотка для подиума*. Эксмо, 2010].
- Tsarëva, Masha. *Malen'kaya bol'shaya devochka*. RIPOL klassik, 2008 [Царёва, Маша. *Маленькая большая девочка*. РИПОЛ классик, 2008].
- Tsarëva, Masha. *Mechta muzhchiny*. Eksmo, 2010 [Царёва, Маша. *Мечта мужчины*. Эксмо, 2010].
- Tsarëva, Masha. *Moskovskiy bestiariy*. RIPOL klassik, 2007 [Царёва, Маша. *Московский bestiariy*. РИПОЛ классик, 2007].
- Tsarëva, Masha. *Moskva silikonovaya*. Eksmo, 2008 [Царёва, Маша. *Москва силиконовая*. Эксмо, 2008].
- Tsarëva, Masha. *Nebo. Parashyut. Yunosha*. RIPOL klassik, 2007 [Царёва, Маша. *Небо. Парашют. Юноша*. РИПОЛ классик, 2007].
- Tsarëva, Masha. *Nenavizhu? Khochu! Ilikoye-chno o tacho*. RIPOL klassik, 2007 [Царёва, Маша. *Ненавижу? Хочу! Или кое-что о мачо*. РИПОЛ классик, 2007].
- Tsarëva, Masha. *Nesladkaya zhizn'*. Eksmo, 2008 [Царёва, Маша. *Несладкая жизнь*. Эксмо, 2008].
- Tsarëva, Masha. *Sidim, kurim*. RIPOL klassik, 2008 [Царёва, Маша. *Сидим, курим*. РИПОЛ классик, 2008].
- Tsarëva, Masha. *Silikonovyye gory*. RIPOL klassik, 2008 [Царёва, Маша. *Силиконовые горы*. РИПОЛ классик, 2008].
- Tsarëva, Masha. *Simpatichnaya moskvichkazhelayet poznamomit'sya*. RIPOL klassik, 2007 [Царёва, Маша. *Симпатичная москвичка желает познакомиться*. РИПОЛ классик, 2007].
- Tsarëva, Masha. *Svad'ba na vybor, Ilizhenikhi v assortiment*. RIPOL klassik, 2007 [Царёва, Маша. *Свадьба на выбор, или Женухи в ассортимент*. РИПОЛ классик, 2007].
- Tsarëva, Masha. *Vyyti zamuzh za millionera, ili Ne khochu zhit' v Pereperdishchevo*. RIPOL klassik, 2007 [Царёва, Маша. *Выйти замуж за миллионера, или Не хочу жить в Перепердищево*. РИПОЛ классик, 2007].
- Tsarëva, Masha. *Zamuzh za «aristokrata»*. Eksmo, 2010 [Царёва, Маша. *Замуж за «аристократа»*. Эксмо, 2010].
- Tsarëva, Masha. *Zhenshchiny nikto*. Eksmo, 2009 [Царёва, Маша. *Женщины никто*. Эксмо, 2009].
- Tsarëva, Masha. *Zhigolo dlya blondinki*. Eksmo, 2010 [Царёва, Маша. *Жиголо для блондинки*. Эксмо, 2010].
- Tsarëva, Masha. *Zhizn' na kablukakh*. Eksmo, 2010 [Царёва, Маша. *Жизнь на каблуках*. Эксмо, 2010].
- Tsarëva, Masha. *Zolushki dlya kholostyakov*. Eksmo, 2010 [Царёва, Маша. *Золушки для холостяков*. Эксмо, 2010].

PODSTAWOWE ŹRÓDŁA INTERNETOWE

Alfavit.eu, alfavit.eu/staya-208914. Dostęp 20.01.2021.

Apple Books Vorschau, books.apple.com/de/book/девушка-с-голыми-глазами/id1086087570?ign-gact=1. Dostęp 20.01.2021.

AudioLiba [АудиоЛуба], audiolib.com/authors/132965. Dostęp 17.01.2021.

FantLab.ru, fantlab.ru/autor15765. Dostęp 27.12.2020.

- LitRes*, litres.pl/masha-careva/sidim-kurim/. Dostęp 20.01.2021.
- LiveLib*, www.livelib.ru/author/309525-maryana-romanova. Dostęp 21.01.2021; www.livelib.ru/book/1000227259-plate-nevesty-ili-vash-vygod-dryan-masha-koroleva. Dostęp 18.01.2021.
- LoveRead.ec*, loveread.ec/view_global.php?id=26029. Dostęp 19.01.2021; loveread.ec/view_global.php?id=73832. Dostęp 20.01.2021.
- Mar'yana Romanova* [Марьяна Романова], 24smi.org/celebrity/134548-mariana-romanova.html. Dostęp 27.12.2020.
- Onlajn kniga – *Moskovskiy beStiariy. Boltovnya bryunetki* [Онлайн книга – Московский беСтиарий. Болтовня брюнетки], loveread.ec/contents.php?id=37214. Dostęp 19.01.2021; *Zhen-shchiny Nikto* [Онлайн книга – Женщины Никто], loveread.ec/contents.php?id=37218. Dostęp 20.01.2021.
- StarHit*, www.starhit.ru/interview/uchastnitsa-bitvyi-ekstrasensov-maryana-romanova-moi-sposobnosti-proyavilis-posle-strashnogo-obryada-223136/. Dostęp 21.01.2021.
- Vokrug.tv* [Вокруг.мв], www.vokrug.tv/person/show/16024443711/. Dostęp 27.12.2020.

PISARKA I WIEDŹMA:
FENOMEN MARJANY ROMANOWEJ
W LITERATURZE ROSYJSKIEJ XXI WIEKU (2002-2021)

Streszczenie

Autor przybliŹa sylwetkę mistrzyni horroru, Marjany Romanowej (ur. 1979), kontrowersyjnej wspólczesnej pisarki rosyjskiej Źredniego pokolenia, która oprócz literatury zajmuje się takŹe profesjonalnie sztuką wiedźmińską. Przez niektórych krytyków jest nazywana rosyjskim Stephenem Kingiem. Badacz śledzi drogę Źyciową Romanowej od najwczeŹniejszego etapu jej fascynacji sportami ekstremalnymi do najnowszych prób literackich, paraliterackich i pozaliterackich, w których ujawniają się autorskie fascynacje ezoterycznym drugim wymiarem oraz skutki indywidualnych eksperymentów z własną Źwiadomością, a takŹe zamiłowanie do propagowania tajemnic Źwiata. Artykuł jest syntetycznym wprowadzeniem do problematyki i poetyki Romanowej, w której stylu indywidualnym moŹna odnaleŹć nawiązania do klasyków literatury rosyjskiej: tekstów niesamowitych Nikołaja Gogola, plynności opowiadania NadieŹdy Teffi czy tajemniczej narracji Aleksieja K. Tołstoja.

Słowa kluczowe: literatura grozy; horror; dreszczowiec mistyczny; wampiryzm; ezoteryka; magia.

A WRITER AND A WITCH:
THE PHENOMENON OF MARIANA ROMANOVA
IN RUSSIAN LITERATURE OF THE 21ST CENTURY (2002-2021)

Summary

The author discusses the persona of the master of horror, Mariana Romanova (b. 1979), a controversial contemporary Russian writer, who, for some critics, is the “Russian Stephen King”. The author traces Romanova’s life path from the earliest stage of her fascination with extreme sports to her most recent literary, para-literary and non-literary attempts, in which she demonstrates her fascination with the esoteric second dimension, the results of individual experiments with her own

consciousness, and her passion for the dissemination of the world's mysteries. This article constitutes an abridged introduction to the subject matter and poetics created by Romanova, whose individual style bears references to the classics of Russian literature: the astonishing writings of Nikolai Gogol, the fluidity of Nadezhda Teffi's storytelling, and the mysterious narrations woven by Aleksey K. Tolstoy.

Keywords: horror literature; horror; mystery thriller; vampirism; esotericism; magic.